

Είδος: Εφημερίδα / Ένθετο: **ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ**
 Ημερομηνία: Παρασκευή, 25-09-2009
 Σελίδα: 3
 Μέγεθος: 1277 cm²
 Μέση κυκλοφορία: 32230
 Επικοινωνία εντύπου: (210) 9296001
 Λέξη κλειδί: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ

Με ολίγο ομηρικό άρωμα

Από τη Μ. Θεοδοσοπούλου

Χ. Α. Χωμενίδης
Λόγια φτερά
 εκδόσεις Πατάκη, σ. 370, 19 €

της νήσου Σίφνου, αλλά μιας άλλης στα μικρασιατικά παράλια, κοντά στο Αϊβαλί, ο πρόσφατος. Εμφανίζονται, επίσης, παραπλήσιοι ως χαρακτήρες, ενώ και στα δύο μυθιστορήματα κυριαρχούν οι περιπέτειες της νεότητάς τους, με προεξάρχουσες τις ερωτικές κραυγές.

Γενικότερα παρατηρούμε πως οι συγγραφικές εμμονές παραμένουν σταθερές, σε αντίθεση με τα λογοτεχνικά γούστα, που φαίνεται να έχουν αλλάξει. Κριτικοί, που είχαν αντιμετωπίσει με επιφυλακτικότητα το πρώτο μυθιστόρημα του Χωμενίδη, αγχώσαν ενθουσιωδώς το πρόσφατο. Με την ευκαιρία, μάλιστα, αναθεώρησαν την παλαιότερη, αυστηρή, εκτίμησή τους για το «Σοφό παιδί».

Πάντως ο Χωμενίδης, κατά την προσφιλή τακτική του, ανοίγει και αυτό το βιβλίο του με μια γκροτέσκα σκηνή, δημιουργώντας την εντύπωση πως θα φανεί και πάλι προκλητικός έως ιερόσυλος. Πόσο μάλλον όταν εμπλέκεται ένα ιστορικό πρόσωπο της αϊγλής του Ομηρου. Τελικά, όμως, ο συγγραφέας δείχνει μάλλον σεβαστικό απέναντι στον θεσμό της οικογένειας και περισσότερο από ποτέ διανοητικός, δίνοντας συμβολικές διαστάσεις στις περιπέτειες του ήρωά του. Όσο για τον Ομηρο, αυτός συνιστά το κερασάκι σε ένα πολυσυλλεκτικό μυθιστόρημα, που αλιεύει πανταχόθεν ιδέες: από την ελληνική μυθολογία και τους μύθους άλλων λαών έως την κλασική ευρωπαϊκή μυθιστοριογραφία.

Το βιβλίο είναι χωρισμένο σε τρία μέρη, με την αφήγηση, όπως και στα προηγούμενα πέντε μυθιστορήματά του, να ακολουθεί ευθύγραμμη χρονική ανέλιξη. Ο Τήνελλος, την προηγούμενη του προαναγγελθέντος από τους οιωνοσκοπούς θανάτου του, διηγείται επεισόδια της ζωής του στον εγγονό του, που δεν είναι άλλος από τον Ομηρο. Εκείνος, όμως, παραμένει βουβός αποδέκτης της αφήγησης, καθώς τις ερωτήσεις για να δοθεί μια στροφή ή και νέα ορμή στη διήγηση, τις θέτει ο ίδιος ο αφηγητής ως ρητορικά ερωτήματα. Εξάλλου, θα ήταν μέγας μπλεζάνης να πλαστούν οι εφηβικές απορίες ενός Ομηρου. Οπως και στο «Σοφό παιδί», τα πρώτα κεφάλαια αφιερώνονται στον πατέρα του ήρωα, έναν homo iudens, που λατρεύει τα στοιχήματα, και τα επόμενα, στον κηδεμόνα του, έναν αοιδό, που αναλαμβάνει να τον εκπαιδεύσει, επιλέγοντάς τον ως διάδοχο στη μακρά δύ-

λυσο των αοιδών, που γενεαλογικά εκκινεί από τον Ορφέα. **Α**νήσυχος ταμπεραμέντο ο ήρωας, αρνείται να γίνει ένας Αοιδός της σειράς. Διεκδικεί την ατομικότητά του, όχι, όμως, και την ελευθερία του καλλιτέχνη, αφού δεν έχει καν μυηθεί στην τέχνη. Διαλέγει τον πλάνητα βίο, που ξεδιπλώνεται στο δεύτερο μέρος του μυθιστορήματος. Αλλά και πάλι, ελάχιστα απασχολεί τον συγγραφέα ο καλλιτέχνης. Ούτε τις δυσκολίες της τέχνης του παρουσιάζει ούτε τους στοχασμούς του για το πώς θα τις αντιμετωπίσει. Μάλιστα, την εκκοσμητικότητα, μεταξύ είκοσι και σαράντα ετών, που ουσιαστικά σταδιοδρομεί ως αοιδός, περιφερόμενος στον τότε ελληνικό κόσμο, τη συνοψίζει σε τέσσερις αράδες. Αντ' αυτού, ο συγγραφέας επινοεί περιπέτειες στο πρότυπο του Οδυσσέα, στις οποίες ο ήρωας φτάνει στο χέλιος του γκρεμού και πάντοτε γλιτώνει στο παρά τρίχα. Επιπλέον, επεκτείνεται στον χώρο του υπερφυσικού, με τον ήρωα να μεταμορφώνεται σε καυκάλο χελώνα. Δυστυχώς, όμως, σε αντίθεση με τον γάιδαρο του Απουλήιου, δεν μας δίνει μια διαφορετική θέαση πάνω στα ανθρώπινα.

Από την άλλη, παρότι αφηγείται στον εγγονό του, τον οποίο παροτρύνει να ακολουθήσει την τέχνη του, δεν φαίνεται να λειτουργεί ως παιδαγωγός. Μόνο σε δύο εκτενή επεισόδια δείχνει τις κακές υπηρεσίες, που μπορεί να προσφέρουν οι αοιδοί, όταν πέφτουν στα χέρια επιτιθείμων. Στο πρώτο, όπου γίνεται λόγος για έναν παρηκμασμένο λαό, που ζει αναμασώντας τα κατορθώματα των ένδοξων προγόνων του, αντί ο Τήνελλος να αναπτερώσει το ηθικό τους, καταλήγει έρμαιο των φαύλων επιδιώξεών τους. Παρομοίως, στο δεύτερο, όπου κάποιος βασιλιάς των Ελλήνων θέλει να αφανίσει έναν γειτονικό του φιλήγου λαό βαρβάρων, ο αοιδός, αθλήτης, παρέχει κάλυψη στους πολεμοχαρείς σκοπούς του. Αμφότερα προβάλλουν ως παρωδίες σημερινών καταστάσεων.

Μόνο στο ολιγοσέλιδο τρίτο μέρος έρχεται στο προσκήνιο ο αοιδός ως φορέας της μνήμης ενός παλαιού κόσμου, τον οποίο, όμως, αδυνατεί να αναγεννήσει. Γι' αυτό χρειάζεται ένας νέος άνθρωπος, που θα πλάσει τον καινούριο κόσμο με πρότυπο τις αφηγήσεις του αοιδού. Κι αυτός είναι μια τυφλή έφηβη, αφού η γυναίκα θεωρείται παραδοσιακά φύλακας της εστίας και εχθρός της περιπέτειας. Συμπερασματικά θα λέγαμε ότι έχουμε ένα ακόμη μυθιστόρημα του Χωμενίδη που διαβάζεται, ως λέγεται, απνευστί. Ωστόσο, είναι κρίμα, που δεν έλυσσε, δεν χτένισε και δεν αρωμάτισε με ολίγον Ομηρο τις λεζούλες του, για να παραφράσουμε μια δική του διατύπωση.

Στα δεκαπεντάχρονα του πρώτου του μυθιστορήματος, του «Σοφού παιδιού», ο Χρήστος Χωμενίδης αποπειράται μια θεαματική εκτίναξη σε παρελθόντα χρόνο, βάθους 29 αιώνων, ευελπιστώντας πως το κοινό των φανατικών αναγνώστών του θα τον ακολουθήσει. Προς διευκρίνυσή τους, για τον μακρύ διάπλοο, ρίχνει σωσίβιο τη γλώσσα. Καταφεύγει και πάλι στη χιμώδη καθομιλουμένη των μυθιστορημάτων του, χάρη στην οποία ξεχώρισε και αγαπήθηκε ευθώς εξαρχής. Μέχρι και τις σωζόμενες έως σήμερα ονομασίες πραγμάτων ανασκευάζει, υποκαθιστώντας τις αρχαίες με τις τρέχουσες, μην και ξενίσουν όσους δεν έχουν τις αναγκαίες εγκυκλοπαιδικές γνώσεις. Το αποτέλεσμα είναι ο αναγνώστης να χάνει τον μπουσούλα, παραδέρνοντας μεταξύ Ελληνιστικών χρόνων και Μεσαίων. Εποχές για τις οποίες όλο και κάτι γνωρίζει. Μόνο οι αναφορές στα ομηρικά έπη τον πηγαίνουν σε προγενέστερους αιώνες, για τους οποίους, έτσι κι αλλιώς, έχει μαύρα μεσάνυχτα.

Αυτό δεν σημαίνει πως ο συγγραφέας εφησυχάζει, επωφελοούμενος της βολής, που του προσφέρει η, εν πολλοίς, άγνωστη αρχαϊκή περίοδος. Διαβασμένος, τουλάχιστον όσο απαιτεί το μυθιστόρημα που σχεδιάσει, δεν φαίνεται να υποπίπτει σε αναχρονισμούς, πέραν των γλωσσικών, τους οποίους μάλλον υιοθετεί ως αναγκαίο κακό. Βεβαίως, δεν θα αναμενόταν μια αφήγηση στην ομηρική. Ωστόσο, από έναν συγγραφέα της κλάσεως του Χωμενίδη, του οποίου οι φιλοδοξίες υποθέτουμε πως δεν εξαντλούνται στη δημιουργία ενός ακόμη μπρεστ-σέλερ, θα είχαμε την απαίτηση μιας γλώσσας που να πορίζεται διακριτικά από τη διαχρονική μήτρα της ελληνικής. Και ίσως –γιατί όχι– μιας γλώσσας που να διαθέτει ψήγματα μιας κάποιας συγγενικής με την ομηρική μουσικότητας. Εν συντομία, μιας γλώσσας που θα είχε μεγαλύτερες αντοχές στον χρόνο, έστω κι αν πλήθαιναν οι άγνωστες λέξεις ή αν λιγότευε η θυμαδιά της τρέχουσας εκφραστικής, που σημαίνει απώλειες σε αναγνωσιμότητα. Το εν λόγω συγγραφικό δίλημμα δεν είναι καινούριο. Για παράδειγμα, αρκετοί είναι οι συγγραφείς του Μεσοπολέμου, των οποίων τα βιβλία δεν διαβάζονται σήμερα λόγω της ακραίας μαλλιαρής που υιοθέτησαν, ενδίδοντας περισσότερο του πρέποντος στα γλωσσικά κελεύσματα του ψυχαρισμού.

Ο Χωμενίδης, παρά το χρονικό άλμα που αποτολμά, πορεύεται και πάλι με τα μεγάλα του ατού: την προφορικότητα της γλώσσας, το χιούμορ και τη γόνιμη φαντασία, που ταιριάζουν γάντι στην ομηρική εποχή του προφορικού λόγου, με τα όρια μύθου και ιστορίας να συγχέονται. Συνθέτοντας εκείνον τον μακρινό ελληνικό κόσμο, εκμεταλλεύεται μεν τα διαχρονικά στοιχεία του μεσογειακού χώρου, κατά τ' άλλα, όμως, τον πλάθει, λίγο-πολύ, κατ' εικόνα και ομοίωσην του σημερινού. Για παράδειγμα, στο μυθιστόρημα, οι βασιλείς και εν γένει οι έχοντες εξουσία αδικούν τους καλούς και επιβραβεύουν τους παρανομούντες. Αλλωστε, και το προϊστορικής εποχής το θέμα του μυθιστορήματος, ο κεντρικός του ήρωας συγγενεύει με τον πρώτο μυθιστορηματικό του ήρωα, το «σοφό παιδί». Και των δύο τα ονόματα παράγονται από τη λέξη νίκη: Νίκος ο πρώτος, Τήνελλος, δηλαδή ο επευφημούμενος ως νικητής, ο τελευταίος. Μάλιστα, ο πρώτος τίτλος που είχε ανακοινώσει ο συγγραφέας ήταν «Τήνελλος», αφού στον ήρωά του εστιάζει ολόκληρο το μυθιστόρημα. Από το Πάπιγκο της Ηλείου, ο πρώτος, από την Απολωνία, όχι